

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351: 314.1

Л. А. Весельська

кандидат наук із державного управління,
докторант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою
Національної академії державного управління при Президентові України

ЕВОЛЮЦІЯ ІСТОРИЧНИХ ЕТАПІВ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМ БІЖЕНЦІВ: ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД – НАШІ ДНІ

У статті досліджено історичні етапи становлення правового регулювання проблем біженців. Шляхом аналізу заходів, які проводилися Організацією Об'єднаних Націй, визначено основні чинники, що стали передумовою змін у законодавстві повоєнних років. Обґрунтовано еволюцію змістовного наповнення терміну «біженці» для усіх нормативно-правових актів від повоєнних часів до наших днів.

Ключові слова: біженці, державне регулювання, Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (ГАООН), Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Міжнародна організація у справах біженців (МОБ), Організація Об'єднаних Націй (ООН).

Постановка проблеми. В останні десятиліття у світі спостерігається своєрідний «вибух» міждержавної міграції населення, що охопив, по суті, всі види міждержавних міграцій: етнічну міграцію; трудову міграцію різних типів; міграційні потоки біженців та різні види вимушених мігрантів тощо. Така ситуація актуалізує питання стосовно забезпечення та дотримання прав і свобод мігрантів у суспільствах, що їх приймають.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для написання статті нами використано наукові доробки як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників сфери державного регулювання проблем біженців. Крім цього, досліджено зміни у заходах, що проводились ООН із метою надання притулку особам, які його потребують. Втім, деякі аспекти розв'язання проблем біженців залишились поза увагою науковців.

Мета статті полягає у дослідженні історичних етапів становлення правового регулювання проблем біженців; визначенні основних чинників, що стали передумовою змін у законодавстві повоєнних років; обґрунтуванні еволюції змісту терміну «біженці» для усіх нормативно-правових актів від повоєнних часів до наших днів.

Виклад основного матеріалу. У 1945 р., коли необхідність спільних зусиль для вирішення цієї проблеми не викликала жодних сум-

нівів, на зміну Лізі Націй прийшла Організація Об'єднаних Націй, і розпочався новий історичний етап щодо розв'язання проблем біженців. На час закінчення Другої світової війни в Європі нараховувалося, за оцінками експертів, близько 40 млн переміщених осіб. Лише на території Німеччини перебувало понад 11 млн підневільних іноземних робітників. Із країн Східної Європи було вигнано понад 13 млн етнічних німців [10, с. 15]. У 1946 р. на порядку денному першої сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй питання повернення біженців та переміщених осіб на батьківщину було одним із основних. Дана організація розглядала зазначену проблему як міжнародну, яку потрібно вирішувати спільними зусиллями. Генеральна Асамблея ухвалила рішення про те, що переміщеним особам, які виявили бажання повернутися на батьківщину, надаватиметься усіляке сприяння. Проте, було підкреслено, що особи, які мають вагомні причини не повертатися до країни свого походження, у тому числі й політичні, не примушуватимуться до цього.

У 1948 р. ООН прийняла Загальну декларацію прав людини, як основу свободи, справедливості та загального миру. Відповідно до її положень, усі люди народжуються вільними і рівними у своїх правах, незалежно від раси, ко-

льору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, а також національного і соціального походження. Особливої актуальності захист прав людини набув стосовно біженців, які стали жертвами переслідувань і були змушені залишити свої країни.

Організація Об'єднаних Націй із моменту свого створення визнала першочерговим завданням турботу про біженців та визначила, що світове співтовариство повинно взяти на себе колективну відповідальність за переслідування таких осіб. У зв'язку з цим Генеральна Асамблея ООН на 1-й сесії прийняла резолюцію, якою заклала підґрунтя діяльності ООН із підтримки біженців.

Спеціальну тимчасову установу ООН із врегулювання проблем біженців – Міжнародну організацію у справах біженців (International Refugee Organization) – було утворено у 1947 р. із трирічним мандатом. До її компетенції належали реєстрація, визначення статусу, репатріація, переселення, правовий та політичний захист біженців.

Статут МОБ став важливим етапом у формуванні норм міжнародного права щодо біженців [12, с. 44]. У преамбулі цього документу зазначалося, що «біженці та переміщені особи складають проблему, яка за обсягом і характером є міжнародною». У Статуті визначалися групи осіб, яким необхідно надавати допомогу. До категорії біженців було віднесено жертв нацистських, фашистських або квіслінговських режимів, що боролися проти Об'єднаних Націй, та іспанських республіканців; осіб, які вважалися біженцями до початку Другої світової війни з причин расового, релігійного, національного характеру або через політичні переконання; осіб єврейського походження або іноземців чи осіб без громадянства, які проживали у Німеччині та Австрії і стали жертвами переслідувань; а також безпритульних дітей, які втратили батьків у результаті війни і перебували поза межами країни свого походження. Статут МОБ запроваджував категорію «переміщених осіб», тобто висланих із країни громадянства чи звичайного проживання або вивезених для примусової невільницької праці осіб, яким ця організація також надавала допомогу.

На біженців та переміщених осіб поширювалася дія мандату МОБ у випадку, якщо вони висловлювали бажання повернутися на батьківщину і потребували у цьому допомоги, а також якщо вони називали вагомим заперечення

проти повернення до країни походження. У цьому випадку їм надавалася необхідна допомога для облаштування в іншій країні. До «вагомих заперечень» належали переслідування або побоювання переслідувань у зв'язку із расою, релігією, національністю або політичними переконаннями за умови, якщо ці переконання не суперечать принципам ООН.

Таким чином, принципова новизна установчого документа МОБ щодо встановлення критеріїв визнання статусу біженців полягає в тому, що в ньому вперше у міжнародно-правовій практиці сформульоване поняття «біженець» із використанням поняття «переслідування». І, хоча в Статуті відсутнє його пряме тлумачення, відзначимо, що дана організація у своїй повсякденній практиці виходила із факту неможливості примусового повернення біженців у свої країни. На наш погляд, дана обставина дозволила заповнити відсутність тлумачення поняття «переслідування» у тексті установчого акту [14, с. 5–9].

Не менш важливим є положення Статуту, відповідно до якого на визнання певної особи біженцем не впливає збереження або ж втрата даною особою свого громадянства в момент визнання її біженцем.

Хоча репатріація спочатку була основним завданням МОБ, поступово, зі зміною політичного клімату у світі та наростанням протистояння в Європі, пріоритетним ставав напрям переселення. До США, Австралії, Канади, Ізраїлю, деяких країн Латинської Америки було переселено понад 1 млн осіб, а репатріювалися за допомогою МОБ лише 73 тис. осіб [3, с. 7]. Це викликало вкрай негативну реакцію країн, що вважали репатріацію єдиним способом вирішення проблем біженців та переміщених осіб, а переселення розглядали виключно як канал отримання західними державами додаткової робочої сили.

Західні країни, здебільшого, підтримували практику переселення як через політичні міркування, так і у зв'язку з тим, що десятки тисяч репатріантів на Схід перших повоєнних місяців зазнали на батьківщині жорстоких репресій. Проте уряди багатьох західних країн наголошували на тому, що переселення вимагає значних коштів. Через неоднозначне ставлення до цього процесу фінансували його лише 18 із 54 країн-учасниць ООН. Щоб проблема біженців не перетворилася на тягар для міжнародного співтовариства, деякі країни, серед яких

і Сполучені Штати Америки, виступали за використання більш чіткого і конкретного, тобто звуженого визначення статусу біженців та за переорієнтування основної уваги з переселення й надання допомоги, яку зазвичай надавала країна перебування, на міжнародно-правовий захист біженців [1, с. 74].

Таким чином, на порядок денний постали вагомими причини для перегляду доцільності діяльності МОБ, хоча загалом міжнародне співтовариство погоджувалося з необхідністю існування у системі ООН спеціального органу у справах біженців. Незважаючи на певні суперечності щодо бачення функцій та повноважень такого органу, країни-учасниці ООН у грудні 1949 р. прийняли резолюцію (за – 36 голосів, проти – 5, утрималося – 11), яка передбачала утворення Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) (United Nation High Commissioner on Refugees (UNHCR) терміном на три роки з 1 січня 1951 р. як допоміжного органу Генеральної Асамблеї.

У результаті дискусій щодо функцій та повноважень органу ООН у справах біженців та з урахуванням критики, висловленої на адресу МОБ, у грудні 1950 р. Генеральною Асамблеєю було затверджено Статут УВКБ ООН [13, с. 82–84]. Цей документ разом із Конвенцією ООН щодо біженців 1951 р. є основою міжнародного права у сфері регулювання проблем біженців.

Відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй, водночас зі створенням УВКБ готувалася Конвенція ООН стосовно біженців. У липні 1951 р. в Женеві було скликано конференцію повноважних представників Організації Об'єднаних Націй для завершення роботи та підписання цієї Конвенції. У ній взяли участь делегації 26 країн, у тому числі більшості західноєвропейських країн, США, Канади, Австралії, міжнародних та неурядових організацій. Від країн із соціалістичним суспільним ладом прибула лише делегація Югославії [5, с. 8]. За результатами обговорення конференція прийняла рекомендації. У них пропонувалося урядам і надалі приймати біженців на своїй території, видавати та визнавати документи біженців для виїзду за кордон, сприяти єдності сімей біженців, підтримувати неурядові організації у плані надання соціальної допомоги тощо. 28 липня 1951 р. конференція одностайно прийняла Конвенцію про статус біженців і оголосила її відкритою для підписання [6, с. 15]. Треба зазначити, що основоположна 1 стаття Конвен-

ції – визначення біженця, заздалегідь була проголосована Генеральною Асамблеєю ООН ще у грудні 1950 р. Першою країною, яка ратифікувала Конвенцію, у грудні 1952 р. стала Данія. Після ратифікації документа Норвегією, Бельгією, Люксембургом, Німеччиною та Австралією Конвенція офіційно набула чинності 22 квітня 1954 р.

Початок «холодної війни» негативно позначився на процесі прийняття цього документа та приєднання до нього, від чого країни східного блоку фактично самоусунулися. Ставлення СРСР та його сателітів до Конвенції було відверто негативним, що певною мірою мало свої підстави. Повоєнна історія має багато підтверджень тому, як виїзд біженців використовувався для дискредитації урядів країн походження і, навпаки, для підвищення авторитету країн, які надавали вигнанцям притулок. Достатньо також прикладів, коли деякі держави озброювали і навчали біженців, використовуючи їх для дестабілізації ситуації в їхніх рідних країнах. Іншими словами, внаслідок міжнародної напруженості біженці ставали розмінною монетою у політичній боротьбі. Така ситуація, проте, не зменшувала значення прийняття Конвенції, яку і дотепер із повним правом можна вважати найбільшим здобутком у формуванні міжнародно-правової системи захисту біженців.

Конвенція узагальнила попередні міжнародно-правові акти стосовно біженців. Вона надала міжнародно-правовим нормам універсального значення. Найголовніше полягає у тому, що Конвенція ввела до міжнародного права загальне визначення біженця (ст. 1), відповідно до якого біженцем вважається особа, яка «через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознаками раси, релігії, громадянства, приналежності до певної соціальної групи чи політичних переконань перебуває поза країною своєї громадянської приналежності і не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом через такі побоювання, або, не маючи визначеного громадянства і перебуваючи поза країною свого попереднього звичайного місця проживання у результаті подібних подій, не може або не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань».

Таким чином, в основу визначення було покладено, по-перше, перебування за межами країни громадянства чи постійного проживання, по-друге, неможливість користування захистом цієї держави через переслідування або страх

переслідувань, що зумовлює потребу у міжнародному захисті. У першій статті Конвенції міститься також перелік підстав для переслідувань, хоча визначення самого поняття переслідування немає.

Значення прийняття Конвенції полягає також у тому, що вона окреслила мінімальні стандарти поводження з біженцями, не обмежуючи права держав створювати для них сприятливіші умови. Відповідно до Конвенції, біженцям має надаватися свобода віросповідання, право давати дітям релігійне виховання, право звертатися до суду, отримувати початкову освіту, державну допомогу тощо. Щодо житла та працевлаштування, то ставлення до біженців має бути принаймні не менш сприятливим, аніж до інших іноземців

Надзвичайно важливим є затвердження Конвенцією принципу невислання (ст. 33), суть якого полягає у забороні видворення чи примусового повернення іноземця до країни, де існує реальна загроза його життю або свободі з причин, зазначених у ст. 1. Саме принцип невислання (non-refoulement) і є основоположним для всієї системи захисту біженців. У Конвенції зазначені права біженців водночас із їхніми обов'язками щодо країни притулку, які полягають у дотриманні законодавства цієї країни; містяться положення про документи біженців, у тому числі стосовно видачі проїзного документа у вигляді паспорта; їхню натуралізацію тощо. Конвенція визначає також, на кого її дія не поширюється (наприклад, на військових злочинців), а також умови, за яких дія Конвенції припиняється (нормалізація ситуації у країні походження).

До країн, що приєдналися до цієї Конвенції, ставилася вимога співпрацювати з УВКБ ООН при виконанні ним своїх функцій [4, с. 19–20].

Разом із тим, необхідно підкреслити, що Конвенція 1951 р. планувалася як документ досить вузької спрямованості. У зв'язку із поширеною на момент прийняття цього документа концепцією тимчасового існування проблеми біженців, об'єктами дії Конвенції було визначено лише тих осіб, які опинилися у становищі біженців до 1 січня 1951 р. (ст. 1). Зазначений документ дозволяв країнам, які до нього приєдналися, обмежувати свої зобов'язання географічно, наприклад, лише біженцями з Європи. Невідповідність цих обмежень реальним умовам була зрозумілою уже на момент підписання Конвенції. Тому у Заключному акті конференції, яка прийняла цей документ, висловлювалася надія,

що Конвенція слугуватиме прикладом, який виходитиме за рамки самої угоди, і що держави створять для осіб, які перебувають на їхній території як біженці, але не підпадають під положення Конвенції, режим, передбачений даною Конвенцією.

Слушність таких рекомендацій підтвердилась уже під час першої після Другої світової війни серйозної кризи, що породила значний потік біженців. У 1956 р., в результаті придушення радянськими військами революції в Угорщині, понад 180 тис. угорців утекли до Австрії, ще 20 тис. осіб – до Югославії. Західні країни надали значну допомогу втікачам, організували переселення десятків тисяч людей в інші країни. Притулок цим особам надали 35 держав, насамперед США та Канада [11, с. 12]. Однак постало питання про правомірність застосування Конвенції про статус біженців у даному випадку. УВКБ ООН застосувало гнучкий підхід щодо тлумачення обмежувальних положень, вважаючи, що причиною, яка зумовила потік біженців із Угорщини у 1956 р., були події, які відбулися до 1951 р., тобто повоєнний поділ Європи. Генеральна Асамблея ООН ухвалила цю позицію і уповноважила Верховного Комісара надавати допомогу біженцям, які не підпадали повністю під визначення, що містилося у міжнародно-правових документах, проте становище яких «викликало стурбованість міжнародної громадськості».

Наступними роками завдяки «гнучкому» підходові допомога неодноразово надавалася не лише біженцям, які відповідали конвенційному визначенню, але й значно ширшому колу осіб, які її потребували. Зокрема, у 50-ті рр. ХХ ст. це були китайці у Гонконзі, алжирці, які рятувалися від громадянської війни у своїй країні в Тунісі та Марокко, тобто люди, які перебували поза межами Європи. Пізніше прикладів досить широкого застосування Конвенції було багато. Наприклад, міжнародна співдружність в особі УВКБ ООН надавала допомогу жителям Ефіопії, котрі рятувалися втечею від жахливого голоду (1984 р.), хоча переслідування їм не загрожували, жителям Сараєва, які перебували в облозі та нікуди не втікали, бо не могли вибратися з міста, тобто однозначно не були біженцями (1993–1996 рр.) тощо.

Позиція УВКБ ООН у період угорської кризи позитивно вплинула на формування міжнародної системи захисту біженців. Її результатом стало підвищення авторитету та зростання по-

пулярності організації, визнання Конвенції все більшою кількістю країн світу. Певною мірою цьому сприяла також пропагандистська війна Заходу із прорадянським блоком, у якій широко використовувалася тема угорських біженців.

Як уже зазначалося, на момент утворення УВКБ ООН фахівці передбачали, що воно існуватиме лише декілька років і припинить своє існування, як тільки проблему повоєнних біженців у Європі буде остаточно вирішено. Однак, у результаті подій 1956 р., зміцніла думка, що Управління буде необхідним і надалі. Важливо відмітити, що така позиція поділялася не лише західними, але й деякими соціалістичними країнами та країнами, що розвиваються. Зусилля УВКБ ООН із надання допомоги угорським біженцям в Югославії, а також його плідні контакти з урядом у Будапешті щодо вирішення питання репатріації тих утікачів, які бажали повернутися додому, стали першими кроками у співпраці УВКБ ООН із країнами соціалістичного табору.

Виникнення у 50-х–60-х рр. ХХ ст. нових контингентів біженців у різних регіонах світу, передусім в Африці, що звільнялася від колоніалізму, і де країни, що вже здобули незалежність, залюбки приймали біженців із територій, охоплених національно-визвольними війнами, довело невиправданість застосування не лише часових, але й географічних обмежень дії Конвенції про статус біженців. На кінець 60-х рр. ХХ ст. близько двох третин коштів, що виділялися на допомогу біженцям, витрачалися саме в Африці. Очевидною стала потреба розроблення додаткового Протоколу до Конвенції, який ліквідував би обмеження її дії, перетворив би її на універсальний міжнародно-правовий документ. Такий Протокол з'явився у 1967 р. [9, с. 47] Він є незалежним документом, до якого можуть приєднуватися країни, що не підписали Конвенцію 1951 р. (США, наприклад, не приєднавшись до Конвенції, підписали Протокол 1967 р.). Основна суть Протоколу полягає у тому, що його підписанти беруть на себе зобов'язання, передбачені Конвенцією, без встановленого нею обмежувального терміну 1951 р.

Конвенція 1951 р. та Протокол 1967 р. залишають за країнами право приєднуватися до цих документів із певними зауваженнями до статей, які та чи інша країна не може або не бажає застосовувати. Проте до низки визначальних статей такі застереження не дозволяються. Серед них – основоположні статті Конвенції, що міс-

тять визначення біженця, заборону дискримінації на підставі раси, релігії або країни походження, забезпечують право на сповідання своєї релігії, право вільно звертатися до суду, гарантії щодо невислання до країни, де біженець може зазнати репресій.

Нині до Конвенції 1951 р. та Протоколу 1967 р. (або одного з цих документів) приєдналися 144 країни світу. Першою з так званих країн східного блоку це зробила ще у 1989 р. Угорщина. Пострадянські країни також приєдналися до Конвенції: Російська Федерація у 1992 р., Вірменія, Азербайджан, Таджикистан у 1993 р., Киргизстан у 1996 р., Латвія, Литва, Естонія у 1997 р., Туркменистан у 1998 р., Грузія, Казахстан у 1999 р., Білорусь, Молдова у 2001 р. і, нарешті, Україна у 2002 р.

Окрім Конвенції ООН про статус біженців та Протоколу до неї, існує низка важливих міжнародних документів, що не стосуються біженців безпосередньо, але можуть застосовуватися при вирішенні їхніх проблем. Передусім очевидним і незаперечним є прямий зв'язок міжнародного права про біженців із гуманітарним правом та документами стосовно захисту прав людини. Саме порушення основних людських прав призводять до виникнення біженців. Водночас права людей, які перетворилися на біженців, у зв'язку з їхнім становищем не захищені, а це не може залишатися поза увагою світового співтовариства, яке сповідує демократичні свободи і повагу до особистості.

У Статуті зазначено, що УВКБ ООН – це не-політична установа, діяльність якої має соціальний та гуманітарний характер. Завданням Управління є забезпечення міжнародного захисту біженців під егідою Об'єднаних Націй та пошуки рішень їхніх проблем через надання допомоги урядам та неурядовим організаціям у сприянні добровільній репатріації біженців або їхньому облаштуванню у нових країнах перебування [8, с. 766].

Завданнями та функціями УВКБ ООН (відповідно до Статуту) є: сприяння укладанню та ратифікації міжнародних конвенцій з питань, що належать до його компетенції, забезпечення виконання домовленостей та підготовка пропозицій щодо їхнього удосконалення або доповнення; вживання заходів щодо поліпшення становища та зменшення чисельності біженців; підтримка у добровільній репатріації чи інтеграції біженців у країнах перебування; забезпечення приймання та облаштування біженців на

території країн притулку; збирання інформації від урядів щодо кількості біженців, їхнього становища, відповідного національного законодавства; підтримка зв'язків у рамках підмандатних питань з урядами, міжурядовими організаціями, а також приватними організаціями, сприяння координації їхніх зусиль при вирішенні проблем біженців.

У Статуті, прийнятому в 1950 р. Управлінням Верховного комісара у справах біженців (УВКБ ООН), зведені воедино основні елементи визначень, які містяться в раніше прийнятих документах з цього приводу. Статут відносить до біженців «осіб, які у результаті подій, що трапилися до 1 січня 1951 р., і в силу цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, громадянства або політичних переконань знаходяться поза країною своєї громадянської належності і не можуть користуватися захистом уряду цієї країни або не бажають користуватися таким захистом, або за наслідками таких побоювань...».

Висновки. Необхідно відзначити, що визначення поняття «біженець» було предметом гострих дискусій, які відбувалися на 5-й сесії Генеральної Асамблеї ООН. Саме там стояли у порядку денному та обговорювалися два варіанти розв'язання даної проблеми:

1) розробка визначень із «категорій біженців», у яких вказувалися б конкретні групи осіб, що підпадають під компетенцію УВКБ ООН;

2) розробка «універсального» визначення, у якому перераховувалися б лише характеристики осіб, які підпадають під компетенцію УВКБ ООН.

Прихильники «універсального» підходу вважали, що їх варіант визначення у більшій мірі відповідає цілям нової організації, тому що передбачає можливість виникнення нових груп біженців із аналогічними характеристиками і, отже, надання їм відповідної допомоги. Позиція опонентів такого підходу зводилася до того, що таке визначення поняття «статусу біженця» може зустріти опір з боку тих держав, які не бажають брати на себе не цілком конкретні зобов'язання, які до того ж недостатньо чітко сформульовані.

У підсумку компромісне визначення складається із двох частин: перша містить посилання на осіб, які вважалися біженцями на підставі раніше прийнятих міжнародно-правових актів, друга частина визначення стосується осіб, які мали (в результаті подій, що трапилися у Європі

після вересня 1939 р.) цілком обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, громадянства або політичних переконань, покинули свою країну або місце свого колишнього звичайного проживання і не потребують захисту держав, громадянами яких вони є. Це визначення має риси універсальності. Тому вже в преамбулі Конвенції 1951 р. наголошується, що біженці повинні користуватися основними правами людини без будь-якої дискримінації. Те ж саме зазначається у Статуті ООН та Загальній декларації прав людини. Це – основа прав біженців. Вони мають право шукати притулку та право не бути повернутими туди, де їхнє життя та свобода можуть піддаватися будь-якій загрозі. Цей принцип заборони вислання біженців чи їх примусового повернення в країни, звідки вони прибули, зафіксовано у ст. 8 Конвенції 1951 р. та визначається нормою, яка застосовується навіть у тих випадках, коли держава не є учасницею Конвенції.

Список використаної літератури:

1. Granhl-Madsen A. The refugee of refugees in international law. – Londen : Sijthoff, 1972. – Vol. 1. – P. 74.
2. Holborn L. Refugees: a problem of Our Time / L. Holborn. – Vol. 1–2. – N.Y., 1975. – P. 62-63.
3. Ачирон М. «Неподвластный времени» договор под ударом / М. Ачирон // Беженцы. – 2001. – № 2. – С. 7.
4. Гудвин-Гилл Г.С. Статус беженца в международном праве / Г.С. Гудвин-Гилл ; УВКБ ООН. – Москва, Будапешт : «Юнити». – 1997. – 647 с.
5. Заключительный акт созданной Организацией Объединенных Наций конференции полномочных представителей по вопросу о статусе беженцев и апатридов // Конвенция и Протокол, касающиеся статуса беженца / УВКБ ООН. – Женева, 1996. – С. 8.
6. Конвенция о статусе беженцев // Конвенция и Протокол, касающиеся статуса беженца / УВКБ ООН. – Женева, 1996. – С. 15.
7. Потапов В. И. Беженцы и международное право / В.И. Потапов. – М. : Международные отношения, 1986. – С. 64.
8. Права человека. Сб. международных договоров. – Нью-Йорк, Женева, 1994. – Т. 1. – Ч. 2. – С. 766.
9. Протокол, касающийся статуса беженца // Конвенция и Протокол, касающиеся статуса беженца / УВКБ ООН. – Женева, 1996. – С. 47.
10. Пятьдесят лет гуманитарной деятельности: Положение беженцев в мире 2000 / УВКБ ООН. – М. : Интердиалект +, 2000. – С. 15.

11. Уилкинсон Р. Убежище бесценно, поскольку это вопрос самой жизни / Р. Уилкинсон // Беженцы. – 2000. – № 120. – С. 12.
12. Устав Международной организации по делам беженцев (1946 год) // Сборник международно-правовых документов и национальных законодательных актов по вопросам беженцев. – Минск : «Тесей», 2000. – С. 44.
13. Устав Управления Верховного Комиссара Организации Объединенных Наций по делам беженцев / Международная организация по миграциям // Сборник международных правовых документов, регулирующих вопросы миграции. – М., 1994. – С. 82-84.
14. Чехович С.Б. Заборона вислання (non-refoulement) біженців як основоположний принцип міжнародного захисту прав людини / С.Б. Чехович // Проблеми міграції. Український аналітичний журнал. – 2000. – Т. 5, число 2(13). – С. 5-9.

Весельская Л. А. Эволюция исторических этапов регулирования проблем беженцев: послевоенный период – наши дни

В статье исследованы исторические этапы становления правового регулирования проблем беженцев. Путем анализа мер, принимаемых Организацией Объединенных Наций, определены основные факторы, которые стали причиной изменений в законодательстве послевоенных лет касательно беженцев. Обоснованно эволюцию содержательного наполнения термина «беженцы» для всех нормативно-правовых актов от послевоенных времен до наших дней.

Ключевые слова: беженцы, государственное регулирование, Генеральная Ассамблея Организации Объединенных Наций (ГАООН), Управление Верховного Комиссара ООН по делам беженцев (УВКБ ООН), Международная организация по делам беженцев (МОБ), Организация Объединенных Наций (ООН).

Veselska L. A. The evolution of the historical stages of regulation of the problems of refugees: the post-war period – today

The article explores the historical stages in the development of legal regulation of refugee problems. By analyzing the measures taken by the United Nations Organization, the major factors that have led to changes in the legislation of the postwar years concerning refugees. The evolution of the content of the term “refugees” for all normative legal acts from the post-war times to the present day is justified.

Key words: refugees, state regulation, United Nations General Assembly, Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, International Organization for Refugees, United Nations.